

NOBEL
MEDICUS®

PORTRELER

PROF. DR. İHSAN DOĞRAMACI (1915-2010)

*Bir Sağlık Girişimcisi, Eğitim Girişimcisi,
Sanayi Girişimcisi*

Zafer Öztekin

Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi

HAYATI

İddia ediyorum: ülkemizde özgeçmiş en kabarıktan kişilerin başında İhsan Doğramacı vardır. 3 Nisan 1915 tarihinde Erbil’de başlayıp 25 Şubat 2010 günü Ankara’da sona eren 95 yıllık yaşamına 6 vakıf, birisi ilk vakıf üniversitesi (Bilkent Üniversitesi) olmak üzere 2 üniversite, 8 tıp fakültesi ve 1 konservatuvar kuruculuğu, konser salonları, fizyoterapi ve rehabilitasyon, tıbbi teknoloji, beslenme ve diyetetik, demografi, odyoloji, toplum hekimliği (daha sonra Halk Sağlığı) bilim dallarının ve mesleklerinin öncülüğü, dekanlıklar, 2 üniversitede rektörlük, 2 üniversitede mütevelli heyet başkanlığı, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kurucu başkanlığı, sayısız ulusal ve uluslararası dernek başkanlıkları, 30’a yakın şirket, 1 holding, kültür merkezleri, yüzlerce yayın, binlerce lise ve üniversite mezunu, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Üstün Hizmet Madalyası dahil ulusal ve uluslararası 12 önemli ödül,

16 nişan ve madalya, 17 onursal doktora sığdırdı; Türkiye’de tıp eğitiminde reform yaparak entegre eğitim modelini yerleştirdi, intörlük uygulamasını başlattı, multidisiplin laboratuvarlarını tıp eğitimine kazandırdı, hemşirelik mesleğinin üniversite düzeyine çıkartılmasını sağladı, üniversitelere giriş sınavlarının tek elden yürütülmesinin organizatörü oldu, yaşamı boyunca 11 yabancı dili çok iyi derecede öğrendi ve kullandı, çok sayıda hayır işlerine destek verdi, Irak Türkmenlerinin hamisi oldu, sayıları hatırlanamayacak kadar çok bilim insanının yurt içinde ve yurt dışında yetişmelerini sağladı, sayısız bilimsel toplantı, kongre, sempozyum, kurs düzenledi, tek tanrılı üç dinin ibadetlerini birlikte yapabilecekleri bir külliye yaptırdı. Türkiye adına 22 Temmuz 1946 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Anayasasına imza attı; böylece DSÖ’nün kuruluşunda imzası bulunan 61 kişiden birisi olarak tarihe geçti.

İhsan Doğramacı DSÖ Anayasasını Türkiye adına imzalıyor (22 Temmuz 1946)

Hep bilim dünyasında kalmayı tercih etti. Kendisine defalarca yapılan dış işleri bakanlığı dahil bakanlık, başbakanlık, hatta cumhurbaşkanlığı tekliflerini kabul etmedi. Uluslar arası dünyada o kadar etkili ve başarılı hizmetlere imza attı ki, DSÖ Léon Bernard Vakfı Ödülünü, Amerikan Pediatri Akademisi Christopherson Ödülünü, UNICEF Maurice Pate Ödülünü, Yunanistan tarafından verilen Soranos Bilim ve Dostluk Ödülünü, Avrupa Konseyi Barış- Adalet ve Hoşgörü Ödülünü, Japonya tarafından verilen Dr. Jushichiro Naito Uluslararası Çocuk Sağlığı Ödülünü, Dünya Halk Sağlığı Dernekleri Federasyonu Dünya Sağlığında Mükemmeliyet Yaşam Boyu Başarı Ödülünü, Tıp Bilimleri İslami Kurumu Ödülünü aldı. Azerbaycan, İran, Mısır, Romanya, Dominik, Finlandiya, Polonya, Estonya, Fransa devletlerinin nişanlarına layık görüldü. DSÖ'nün Herkes İçin Sağlık Altın Madalyasını ve Paris Kenti Madalyasını aldı. Müzik sanatına yaptığı katkılar

nedeniyle Seveda Cenap And Müzik Vakfı Onur Ödülü Altın Madalyası ile taltif edildi. Bir ara Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği için adı gündeme geldi. Türkiye'nin yalnızca tıp ve sağlık alanında değil, bilim, eğitim, sanat, diplomasi, turizm ve ülkeyi temsil konularında onuru oldu.

İhsan Doğramacı ilk ve orta eğitimini Kerkük'te gördü. 1932 yılında girdiği İstanbul Tıp Fakültesi'nden 1938 yılında mezun oldu. O mezun olduğunda henüz tıp dünyası penisilin denilen ilacı bilmiyordu; tomografiler, ultrasonlar, kemoterapiler hayal bile edilemezdi. İşte o yıllarda Ankara Numune Hastanesinde Prof Dr Albert Ekstein'in yanında eğitim aldı ve 1940 yılında Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları dalında uzman olduktan sonra ABD'ye gitti; Harvard ve Washington Üniversiteleri'nde çalıştı. Türkiye'ye 1947 yılında döndü ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde önce öğretim görevlisi, 1949 yılında doçent ve 1955 yılında profesör oldu.

İhsan Doğramacı'nın başarı öyküsünün 2 Şubat 1954 tarihinde Ankara'nın yoksul bölgesi olan Hacettepe'deki bir köhne binada Çocuk Sağlığı Enstitüsü'nü kurarak halka hizmet vermesiyle başladığını söylemek doğru olur. Bu binanın olduğu yerde ve çevresinde şimdi Hacettepe Üniversitesine ait 550 öğretim üyesi, 700 araştırma görevlisi, 750 sağlık teknisyeni, 1100 hemşire, 300 hastabakıcı ve 1200 idari personelin görev yaptığı, yılda yaklaşık 1.000.000 hastanın ayakta, 50.000 hastanın yatırılarak tedavi edildiği 1040 yataklı 3 hastane bulunmaktadır. Üniversitenin bu merkez yerleşkesinde ayrıca diş hekimliği, eczacılık, sağlık bilimleri fakülteleri ile Nüfus Etütleri Enstitüsü gibi sağlıkla ilgili eğitim ve araştırma birimleri yer almaktadır. Üniversitenin diğer fakülte ve birimleri Beytepe'deki yerleşkesindedir. Bütün bu oluşumun nasıl yapıldıkları, hangi zorluklarla karşılaştı, kaynakların nerelerden sağlandığı konuları kitapları dolduracak kadar ayrıntılı ve eğitim ve sağlık hizmetleri tarihimizin örnek oluşturacak sayfalarıdır.

Benim Prof Dr İhsan Doğramacı ile karşılaşmam bu oluşumun ilk yıllarına, 1963 yılına uzanır. O yıl, Ankara Üniversitesine bağlı olarak ikinci bir tıp fakültesi, Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi (o tarihte tıp, diş hekimliği ve diğer sağlık meslek programları tek fakülte çatısı altında kurulmuştu) açılmıştı. Ben de 1963 yılında bu Fakültenin ilk öğrencileri arasına girdim. İlk dersimizi İhsan Doğramacı vermişti. Sınıfa hitap ederken "Değerli Meslektaşlarım" diyerek söze başladı. İhsan Hoca bizleri hekimlik mesleğine adım atan birer meslektaşı olarak görüyordu. İşte o zaman, tıp eğitiminin fakültenin ilk günü başlayıp ölüncüye kadar devam eden ve sonu gelmeyen bir süreç olduğunu anladım. 1969 yılında diplomamı İhsan Doğramacı'nın elinden aldım. Daha sonraki yıllarda pediatri ve halk sağlığı asistanlıklarım yıllarında ve emekli oluncaya kadar geçen öğretim üyeliğim döneminde İhsan Hoca ile bir arada oldum; onun dünya görüşünü, olaylara yaklaşımını, insan ilişkilerini, kıvrak zekasını, hayallerini, projelerini yakından gözleme şansı elde ettim.

İşte, benim gözlemlerime göre Prof Dr İhsan Doğramacı'ya başarılı yapan özellikleri:

- **Hayal kurma/Hedefi belirleme:** İnsan olayları iki kez yaşar derler: önce hayallerinde sonra onları gerçekleştirirken. İhsan Doğramacı'nın hayalleri genişti; onları gerçekleştirmenin yollarını da biliyordu.
- **Yenilikçilik/Dünyayı izleme:** İhsan Doğramacı dünyadaki gelişmeleri yakından izleyen ve yenilikleri Türkiye'ye getirme konusunda öncü olan kişilerdendi. Zaten, Hacettepe Üniversitesi'nin sloganı olarak "Daha ileriye... En iyiye" deyişini benimsemişti.
- **Kararlılık/Başarma hırsı:** İhsan Hoca bütün girişimlerine kararlı biçimde başladı ve bitirdi. Onun için, başarısız olma söz konusu olamazdı; her girişimini hırsla, ama şevkle yürüttü.
- **Adanmışlık:** İhsan Doğramacı bir dava insanıydı; kendisini bilime, eğitime, sanata adanmıştı. Onun için yaşamın anlamı bunlardı. Ne para, ne aile hayatı, ne de başka şeyler bu adanmışlığın önüne geçmedi. Bütün kişisel varlığını, zamanını, bilgisini, yaşamını bu uğurda kullandı.
- **Fırsat yaratma/Fırsatları değerlendirme:** Doğramacı her girişimci gibi hayallerini yaşama geçirebilmek için fırsatları değerlendirmiştir. Fakat onun asıl özelliği fırsatları ve ortamı kendisinin yaratmasıdır.
- **Liderlik/Yöneticilik:** Lider olabilmek için üç nitelik gerekir: Karizma, bilgi ve deneyim. İhsan Doğramacı Hoca bu nitelikleri en uyumlu şekilde harmanlamıştı.
- **Ön hazırlık:** Doğramacı en önemsizinden en önemlisine kadar bütün toplantılara ön hazırlık yapmadan, konu hakkında bilgi ve fikir sahibi olmadan girmezdi. Toplantının sonuçlarını önceden hazırlar ve bitimde istediklerine kavuşmuş olurdu.
- **Çalışma temposu/Zaman kavramı:** İhsan Doğramacı için zaman diye bir kavram yoktu. Bitmeyen bir enerji ile çalışır, ekibtekileri de öyle çalıştırırdı. Onunla çalışmak bir yandan zevk ve gurur, diğer yandan yorgunluk demektir.
- **Kaynak yaratma:** Doğramacı bir filantropi uzmanıydı. Yani, zamanını, uzmanlığını veya varlıklarını sosyal fayda yaratmak için yaptığı işe gönüllü olarak verirdi.
- **Kilit kişileri sezme ve ilişki kurma:** İhsan Hoca gibi eğitim, üniversite kurma, kaynak yaratmak için holding kurma, uluslararası platformda etkili olma gibi konularda başarılı olmak için toplumun, politikacıların, sanayicilerin ve kararlarda etkisi olacak kilit kişilerin desteğini almak kaçınılmazdır. İhsan Hoca, dönemin etkili kişileri ile olumlu iletişim kurma yanında, kimlerin gelecekte etkili makamlara gelebileceğini sezer ve o kişilerle önceden olumlu ilişkilere başlardı.
- **Diplomatik yaklaşım:** İhsan Doğramacı aynı zamanda bir diplomattı. Hedeflerine varabilmek için hangi stratejilerin uygun olacağına bir diplomat yaklaşımıyla karar verirdi.

Hacettepe Üniversitesi'nin temelini 1954 yılında atıldığı Çocuk Sağlığı Enstitüsü

Yıllar sonra aynı yerde ortaya çıkan Hacettepe Üniversitesi Merkez Yerleşkesi'nin genel görünümü ve tıp fakültesi

Dr Zafer Üztek 1969 yılında rektör Prof Dr İhsan Doğramacı'dan diplomasını alırken

Bilkent Üniversitesi Konser ve gösteri salonları

Hacettepe Üniversitesi'nin 10. Kuruluş Yıldönümü'ndeki yarışmada Dr. Yücel Tanyeri'nin birinci seçilen karikatürü: "Hacettepe ve 7 yeni tıp fakültesi"

İhsan ve Ayser Doğramacı çocukları Ali, Şermin ve Osman ile

İhsan Doğramacı Anıt Mezarı, Bilkent, Ankara

• **Yabancı dil bilgisi:** İhsan Doğramacı'nın özellikle uluslararası başarılarında bildiği yabancı dillerin payı çoktur. Arapçanın bütün lehçelerini, Almancayı ve İngilizceyi çok iyi derecede bilir ve konuşurdu. 65 yaşında iken Fransızca öğrenip Paris Üniversitesinde pediatrik nefroloji dalında öğretim üyesi olmuştu. Polonya Dış İşleri Bakanını kendi evinde ağırlarken konuşunu Lehçe olarak uzun bir söylevle karşılamış ve bütün katılımcıları hayretler içinde bırakmıştı. 90 yaşına geldiğinde Çince öğrenmeye başlamıştı.

• **Sanata önem verme:** Yaşamının her döneminde sanata önem verdi. Ankara Konservatuarını Hacettepe Üniversitesine bağladı; Bilkent Üniversitesinde bir konservatuvar kurdu, mükemmel bir konser salonu yaparak sanat dünyasına armağan etti. Dünya çapındaki ünlü sanatçıları Ülkemize kazandırdı. Vefat ettiğinde Bilkent Üniversitesi'nde Chopin'le uğurlandı.

• **Üretmekten zevk alma:** İhsan Doğramacı üretmekten zevk alırdı. Hatta bazıları Onun bu huyunu patolojik bir tutku olarak tanımlardı. Onun hayalleri bitmezdi. Bir hayalini gerçekleştirince başka bir hayalini kendisine misyon edinirdi.

• **Kendini tanıtmaya/Halkla ilişkiler:** Doğramacı halkla ilişkilere, yaptıklarını ve yapacaklarını tanıtmaya çok önem verirdi. Bu amaçla şirketler ve ekipler kurmuştu.

• **Kaliteye önem:** İhsan Doğramacı gerçekleştirdiği hiçbir işte kaliteden ödün vermedi; bütün yaptıklarını mükemmel yapmak onun yaşamının felsefesi idi. Bunun aksine davranışları affetmez, böyle kişileri çevresinden uzaklaştırırdı.

• **Belge-Kayıt-Arşiv:** İhsan Doğramacı yaptığı her işi kayıt altına almıştı. Çok geniş bir arşivi vardı. Bu arşivde yazılı ve görsel belgeler bulunurdu ve her fırsatta bu belgeleri göstererek bilinmesini ve yayılmasını sağlamaya çalışırdı.

İhsan Doğramacı için sihirli kelime "kotarmak" idi. Hedefine varabilmek için her yolu araştırır, kesinlikle bir çözüm yolu bulur ve uygulardı.

Prof Dr İhsan Doğramacı bir sağlık girişimcisi, eğitim girişimcisi, sanayi girişimcisi idi; Kerkük'te doğdu, Türkiye'de yaşadı, Dünya vatandaşı idi. Vefatından sonra babası adına yaptırdığı Doğramacızade Ali Sami Paşa Camii külliyesindeki anıt mezara defnedildi.

Yaptıkların ve bıraktıkların için sonsuz teşekkürler Hocam.

KAYNAKLAR

1. Ertuğ C. Türkiye'de ve Dünyada İhsan Doğramacı Olayı, Komat Matbaacılık, Ankara. 1996.
2. Akman M. Yaşantımda Hacettepe ve Sonrası, 2. Baskı, Meteksan Ankara. 1997.
3. Çelik F. Prof. Dr. İhsan Doğramacı (1915-2010), Anma Yazısı, Yükseköğretim Dergisi. 2011.

4. Oktay E. İhsan Doğramacı ve Çağdaş Üniversite, 2. Baskı, Sevda Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara. 2007.
5. Akyol M. Bir Güzel İnsan Simgesi İhsan Doğramacı, Bütün Dünya, Nisan, 6-7. 2010.
6. Haberal M. Bizler İhsan Doğramacı'nın Hacettepe'sinde Doğduk, Bütün Dünya, Nisan, 17-20. 2010
7. Halman TS. 25 Şubat 2010 Perşembe Sabah 10 – Dahi Yaşamını Yitirdi, Bütün Dünya Nisan, 21-26. 2010.